

УДК 378.147:811.111'36

Шевченко І.В., Кордюк О.М.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МЕТОДИКИ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ (CLIL) У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ПРАКТИЧНА ГРАМАТИКА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ 1 КУРСУ ВЗО УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена проблемі імплементації методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у процесі викладання курсу «Практична граматики англійської мови» для студентів 1 курсу ВЗО України. Пояснюється поняття (CLIL), подається аналіз поглядів вчених щодо переваг застосування предметно-мовного інтегрованого навчання під час вивчення іноземної мови. Звертається увага на певні переваги і недоліки запропонованої методики. Головними перевагами методики (CLIL) вважаються підвищення мотивації вивчення іноземної мови, розвиток творчих розумових здібностей студентів, цілеспрямоване засвоєння ними лексичних одиниць. Важливість запропонованої методики полягає в тому, що студенти набувають знання з інших дисциплін, поглиблюють знання з граматики, які вони будуть використовувати у своїй майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: предметно-мовне інтегроване навчання, граматики англійської мови, розумові здібності, вітчизняні і закордонні автори, іншомовна компетенція.

Shevchenko Iryna, Kordyuk Olena

Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University

IMPLEMENTATION OF METHODOLOGY OF CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING (CLIL) IN THE PROCESS OF TEACHING ENGLISH GRAMMAR FOR THE 1ST YEAR STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE

Summary. Involving Ukrainian higher education system to the Bologna process was the beginning of its reformation and Ukrainian higher educational establishments are undergoing the complicated process of agreement of their language programs with contemporary conditions of possessing language competences. The primary purpose of both Bachelors and Masters programs is in creating professional communicative competences of students-philologists, i.e. the ability to solve communicative tasks in the frames of their professional activity. Many graduates aspire to work not only as teachers of secondary educational establishments, but also in big transnational companies, where the office language is English. Therefore, the increasing pressure of globalization changes our images of education, and good knowledge continues to provide the employment of future graduates. In this context of learning the English language with the purpose of further development of their career is becoming extremely relevant. And the accent of learning the language is being replaced to immediacy and clearness of communication. Decreasing class hours and giving a great amount of hours to individual study requires from teachers to reconsider the traditional methodology of learning the English language and turn to contemporary world experience. CLIL methodology of studying foreign languages is becoming more and more widespread in the world practice. The article is dedicated to the problem of implementation of content and language integrated learning (CLIL) in the process of teaching English Grammar for the 1st years students of higher educational establishments of Ukraine. The notion CLIL is explained, the analysis of scholars' views regarding advantaged of using content and language integrated learning when studying a foreign language is presented. Advantages and disadvantaged of the presented methodology are pointed out. The main advantages of CLIL methodology are encouraging to study a foreign language, the development of creative mental abilities of learners, purposeful mastering of lexical units by them. The importance of the presented methodology is in the fact that learners acquire knowledge in other subjects which that will use in their future professional activity.

Keywords: content and language integrated learning, motivation, mental abilities, native and foreign scholars, foreign language competence.

Постановка проблеми. У сучасних умовах інтеграції, глобалізації та технологічного розвитку суспільства особливого значення набуває володіння іноземною мовою, оскільки є необхідність спілкування з представниками інших культур. Досвід свідчить, що володіти іноземною мовою не завжди достатньо. Необхідно володіти інтегрованими комунікативними навичками спілкування, що забезпечують професійно-ділове спілкування між людьми різних країн. Особливого значення набуває глибоке знання з граматики англійської мови.

У зв'язку з цим, значної уваги набуває методика CLIL, що відома в усьому світі і активно використовується з метою ефективного вивчення іноземної мови.

Вперше термін CLIL (Content and Language Integrated Learning) був використаний науковцем Девідом Маршем у 1994 році для позначення методики викладання і вивчення загальноосвітніх предметів іноземною мовою.

Вчений Д.Марш пояснює, що CLIL розглядає вивчення іноземної мови як один із засобів оволодіння іншими предметами, що забезпечує потреби у навчанні, дозволяє переосмислити і розвинути власні здібності у комунікації.

У сучасній методичній літературі CLIL пояснюється як методика, що дозволяє формувати іншомовну лінгвістичну і комунікативну компетенції у тому ж навчальному контексті, у якому відбувається формування загальних знань та умінь. Ви-

користання методики CLIL передбачає вивчення немовних предметів (біології, математики, географії та ін.) іноземними мовами [8].

Аналіз сучасних досліджень і публікацій.

Проблемі предметно-мовного інтегрованого навчання у своїх роботах приділяли увагу такі науковці, як С. Бобиль, Ю. Руднік, Ю. Соболев та ін.

Серед зарубіжних дослідників предметно-мовного інтегрованого навчання слід виокремити таких науковців, як М. Аллен, А. Бонне, Д. Греддол, Л. Коллінз, Д. Марш, І. Тінг та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах глобалізації в освітніх системах різних країн світу використовується спільний досвід, виробляються навчальні стратегії та активізується робота по навчанню учнів середніх шкіл або студентів ВЗО відповідно до їхніх культурно-історичних традицій, звичаїв і мовного різноманіття. У зв'язку з цим підвищується освітня значущість іноземних мов, а предметно-мовне інтегроване навчання дозволяє ефективно вирішувати ці завдання.

Мета статті. Проаналізувати погляди сучасних вчених у методичній і науковій літературі щодо використання методики CLIL з метою вивчення іноземної мови, звернути уваги на переваги і недоліки даної методики, вказати на значущість граматичної сторони англійського мовлення.

Виклад основного матеріалу. На думку багатьох вчених, дуже часто, потрапляючи у ситуації спілкування іноземною мовою, людина, яка вивчала англійську мову, виявляється нездатною показати свої знання у галузях спеціальних знань – економіка, медицина, математика та ін. Без знань іноземної мови для цих спеціальностей вони не мають можливості спілкуватись у професійному контексті. У такому випадку профілізація викладання іноземної мови дозволить відійти від звичних контекстів типу «About myself», «My friend's family» та ін. і звернутися до комунікативних ситуацій, типових для майбутнього професійного і загальнолюдського спілкування студентів або учнів. Тому, функціональний підхід до викладання іноземної мови дає можливість досягти більшої ефективності навчання.

Сьогодні використання методики CLIL найбільш поширене у країнах Західної Європи (Бельгія, Франція, Німеччина і т.д.). Також, вищезазначену методику використовують в Іспанії, Естонії, Польщі, Латвії, Італії, Фінляндії, Чехії та інших країнах світу. Особливості реалізації методики CLIL у різних країнах залежать від обраної моделі. Так, відомі три моделі CLIL: soft (language-led), hard (subject-led), partial immersion. Перша модель спрямована на лінгвістичні особливості спеціального контексту, друга означає, що 50% навчального плану предметів зі спеціальності вивчаються іноземною мовою, а третя посідає проміжне положення, і використовується, коли деякі модулі з програми зі спеціальності вивчаються іноземною мовою [3; 4].

За словами вченої Колумбійського центрального університету Розі Муноз-Луни замож'язок змісту та вивчення мов став загальноприйнятою практикою європейської вищої освіти. CLIL є наслідком нещодавньої європейської політики,

спрямованої на вивчення інших мов у природних умовах.

На думку вченої, CLIL є природним і необхідним наслідком парадигматичної та педагогічної еволюції у навчанні іноземної мови. Мовні форми та структури поступилися місцем контексту, ставлячи комунікативні цілі в основу мовного викладання [9].

Дослідниця О. Ходаковська вважає, що вивчення мови стає більш цілеспрямованим, оскільки мова використовується для вирішення конкретних комунікативних завдань.

Студент пропускає через себе досить великий обсяг мовного матеріалу, що представляє собою повноцінне занурення в природне мовне середовище. Робота з різними темами дозволяє вивчити специфічні терміни, певні мовні конструкції, що сприяє поповненню словникового запасу студента предметною термінологією і готує його до подальшого навчання і застосування отриманих знань і умінь [5].

Дослідниця О. Коченкова вважає, що методика CLIL спирається на внутрішню мотивацію, тобто, студенти втягуються у цікаві і значущі види діяльності, використовуючи при цьому мову. Вивчення мови супроводжує все, що відбувається у навчальній аудиторії і задовольняє всі негайні потреби. Іншими словами, CLIL надає масу можливостей для мимовільного вивчення мови; вивчення, що відбувається тоді, коли увага студентів зосереджена на чомусь іншому, а не на тому, що вивчають. Таке мимовільне вивчення мови виявилось дуже ефективним, глибоким і тривалим. Воно ефективно доповнює навмисне вивчення мови, що, як правило, відбувається на більш традиційному занятті з іноземної мови. CLIL, насправді, не призначене для того, щоб витиснути традиційне вивчення мови, а використання його елементів є реальним і раціональним в умовах сучасної української освіти [2].

Тому вчена вважає, що методика CLIL є:

- освітнім підходом, що підтримує мовну різноманітність і є потужним інструментом, що може мати сильний вплив на вивчення мови у майбутньому;

- інноваційним підходом до навчання, динамічною і мотиваційною силою з цілісною структурою. Являє собою спробу подолати обмеження традиційних програм, тобто вивчення окремих предметів, і схиляється у бік навчальної інтеграції;

- реалізацією навчання в різних формах і в різних ситуаціях; може стосуватись цілого року викладання одного або кількох предметів, наприклад, таких як біологія, історія, математика, або вивчення модуля з конкретної теми, або як частина регулярного курсу;

- спрямуванням на вдосконалення іншомовної компетенції і розвитком знань і навичок окремих навчальних дисциплінах [2].

Одним із важливих питань у навчанні англійської мови, використовуючи методику (CLIL), є навчання граматики. Мовлення студента повинно бути граматично вірним.

Аналіз навчальних програм з «Практичної граматики англійської мови» галузі знань 01 Освіта, напрям підготовки 014 Середня осві-

та (англійська мова і література) та галузі знань 0203 Гуманітарні науки, напрям підготовки 6.020303 Філологія* Мова і література (англійська) для I курсу свідчать, що співвідношення годин аудиторних занять та годин на самостійну роботу складає 30% : 70%.

Так, у першому семестрі на курс «Практична граматики англійської мови» галузі знань 01 Освіта, напрям підготовки 014 Середня освіта (англійська мова і література) та галузі знань 0203 Гуманітарні науки, напрям підготовки 6.020303 Філологія* Мова і література (англійська) передбачається 36 годин аудиторних занять і 56 годин на самостійну роботу. У другому семестрі 90 години аудиторних занять і 120 годин самостійної роботи.

Програмами «Практична граматики англійської мови» для студентів I курсу обох спеціальностей передбачається вивчення тем, що надають студентам базові знання з граматики англійської мови. Це теми: "Present, Past, Future Simple", "Present, Past, Future Continuous", "Present, Past, Future Perfect" та ін. Однією з складних тем, що передбачається програмами у ВЗО обох спеціальностей є тема "Infinitive". Ця тема викликає у студентів певні труднощі, оскільки у середній школі ця тема не вивчається окремо. Особливих труднощів викликає у студентів з'ясування функцій інфінітиву в англійському реченні.

В умовах обмеження аудиторних годин на вивчення теми "Infinitive" і за допомогою методики (CLIL) можливо запропонувати студентам під час самостійної роботи такі вправи, що охоплюють використання лексичних одиниць, передбачених на I курсі факультетів іноземної філології ВЗО України темами "Seasons and Weather", "My Working Day" та ін.

З метою тренування знань використання відповідної форми інфінітиву у реченні студентам можна запропонувати такі вправи:

1. Use the correct form of the infinitive of the verb in brackets.

1. Robert hopes (select) to play in next week's football match. 2. Sue and Richard are always arguing. They seem (have) a few problems. 3. I sent my suit (dry-clean). 4. I'm sorry (disturb) you, but could you tell me the time? 5. It is ever so kind of you (send) all those lovely flowers when I was ill. 6. If he is seriously ill, his wife wants (tell) immediately. 7. The money for charity is supposed (raise) by the organizers of the party. 8. The police are looking for a missing boy. He is believed (wear) a white pullover and blue jeans. 9. Everything is just the way it used (be). Nothing seems (change). 10. When we got to the airport, we found all the flights (cancel) that day [6].

2. Insert *to* where necessary before the infinitives in brackets.

1. Will you help me (move) the bookcase? 2. You needn't (say) anything. Just nod your head and he will understand. 3. They won't let us (leave) the Customs shed till our luggage has been examined. 4. He would sooner (die) than (betray) his friends. 5. Why not (start) out right now? 6. Have you ever heard him (complain) of difficulties? 7. He was never heard (complain) of difficulties. 8. Don't let us (waste) time. There are hundreds of things (be

done). 9. I have never known him (do) such things. 10. He was made (do) his work independently [7].

З метою тренування знань студентів з'ясування функцій інфінітиву в англійському реченні вважаємо за доцільне запропонувати такі вправи:

3. Define the infinitives in the functions of a subject, predicative, part of a predicative and object in the following sentences. Translate the sentences.

1. To drive fast in such weather is pretty dangerous. 2. What is more pleasant: to love or to be loved? 3. Her habit is to put five lumps of sugar in her tea. 4. Sociable people are easy to deal with. 5. I asked her to explain everything. 6. It's a funny thing about life: if you refuse to accept anything but the best, you very often get it. 7. It is necessary to be patient when you get in a traffic jam. 8. To take money from him was like robbing a child. 9. The only way to get the best of an argument is to avoid it. 10. Everything comes to him who knows how to wait [1].

4. Read and translate the following sentences. Comment on the form and function of the Infinitives.

1. My sister Maggie is cooking up a plan to get Dad to let her go to that party on Saturday. 2. I've been trying to find a way to convince them to let me stay home, and they had finally to give in, which made me feel a lot better. 3. To tell the truth, I work alone, I have no partner to worry about. 4. To live is to suffer, to survive is to find meaning in the suffering. 5. To develop the strength and tone of your voice you have to practise voice exercises daily. I was too self-conscious to find a teacher and have singing lessons, but it wasn't an ordeal to record myself singing and send the tape off to be assessed. And then I received my tape back from my tutor to improve it further. 6. Patsy drove on in silence, too tired to speak, but after a while she said, "I'm not too sure about parking in Leeds. I think the best thing to do is to go to the Queens Hotel to park there." [1].

Речення на переклад з рідної мови на англійську пропонуються студентам з метою використання придбаних ними знань з теми "Infinitive".

5. Translate the sentences into English. Use different patterns with infinitive.

1. Я не знав, викликати лікаря чи ні. 2. Я планую завершити експеримент в п'ятницю. 3. Він, здається, сердиться на мене. 4. Я випадково почув, як він запитав її про це. 5. Дуже нерозумно з його боку було поводитись таким чином. 6. Вона завжди знайде над чим посміятися. 7. Товари неодмінно будуть доставлені в кінці тижня. 8. Я випадково зустрів Майкла в місті. 9. Не схоже, щоб вона була закохана в нього. 10. Ваш почерк важко читати [1].

Висновки з даного дослідження і перспективи. Отже, сучасна методика CLIL має очевидні переваги оскільки вона мотивує навчання студентів, активує їх творчу розумову діяльність, спонукає до осмисленого запам'ятовування нових лексичних одиниць, вивчення англійської граматики, спрямовує на вдосконалення іншомовної компетенції та набуття знань з окремих навчальних дисциплін з метою практичного їх застосування у майбутній професійній діяльності.

Список літератури:

1. Адамовська Л. Сторінки англійської граматики. Збірник граматичних вправ. Синтаксис. Тернопіль, 2000. 72 с.
2. Коченкова О. Возможности профилизации преподавания иностранных языков с помощью применения элементов методики CLIL (интегрирование преподавания иностранного языка и других учебных дисциплин). URL: http://kochenkova.ru/publ/vozmozhnosti_profilizacii_prepodavaniya_inost (дата звернення: 12.03.2019).
3. Крашенинникова А. К вопросу об использовании предметно-языкового интегрированного обучения CLIL. URL: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2013/Pedagogica/5_126661.doc (дата звернення: 10.03.2019).
4. Руднік Ю. Впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання: за і проти (світовий досвід). URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2896/1/Y_Rudnik_VOU_13_IMMN_PI.pdf (дата звернення: 01.03.2019).
5. Ходаковська О. Особливості методики предметно-мовного інтегрованого навчання. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/63.pdf> (дата звернення: 28.02.2019).
6. Carter R., M. McCarthy. Cambridge Grammar of English. A Comprehensive Guide. Spoken and Written English Grammar and Usage. London, 2015. 456 p.
7. Bunting D.J. *Grammar and Beyond*. London, 2013. 327 p.
8. Marsh D. Content and Language Integrated Learning: The European Dimension – *Actions, Trends and Foresight Potential*. Retrieved December 18, 2016. URL: <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index/html> (дата звернення: 14.09.2019).
9. Munoz-Luna Rosa. From drills to CLIL: the paradigmatic and methodological evolution towards the integration of content and foreign language. *Revista PROFILE: Issues in Teachers' Professional Development*. 16.1 (Apr. 2014): p. 16. Copyright: COPYRIGHT 2014 Universidad Nacional de Colombia. URL: http://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_serial&pid=1657-0790&nrm=iso (дата звернення: 24.09.2019).

References:

1. Adamovska L. (2000). Storinky anglijskoyi gramatyky. Zbirnyk gramatychnyh vprav. Syntaksys [English grammar pages. Collection of grammatical exercises. Syntax]. Ternopil, p. 72.
2. Kochenkova O. (2015). Vozmozhnosti profilyzatsyyi prepodavannya ynostrannix yazykov s pomoshhyu prymeneniyya elementov metodyky CLIL (yntyegryrovanye prepodavannya ynostrannogo yazyka y drugih uchebnix dyscyplin) [Possibilities of profilisation of teaching foreign languages by means of using the elements of CLIL methodology (integrated teaching of a foreign language and other subjects)]. Available at: http://kochenkova.ru/publ/vozmozhnosti_profilizacii_prepodavaniya_inostrannykh_jazykov_s_pomoshhju_primeneniya_ehlementov_metodiki_clil_integrirovaniye_prepodavaniya_inostrann/1-1-0-1 (accessed: 12.03.2019).
3. Krashenyynnykova A.K. (2014). K voprosu ob yspolzovanyu predmetno-yazykovogo yntyegryrovannogo obuchenyya CLIL [To the issue of using content and language integrated learning]. Available at: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2013/Pedagogica/5_126661.doc.htm (accessed: 10.03.2019).
4. Rudnik Y. (2013). Vprovadzheniyya metodyky predmetno-movnogo integrovanogo navchannya : za i proty (svitovyy dosvid) [Implementation of content and language integrated learning: pros and cons (world experience)]. Available at: http://elibrary.kubg.edu.ua/2896/1/Y_Rudnik_VOU_13_IMMN_PI.pdf (accessed: 01.03.2019).
5. Xodakovska O. (2013). Osoblyvosti metodyky predmetno-movnogo integrovanogo navchannya [Peculiarities of methodology of content and language integrated learning]. Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/63.pdf> (accessed: 28.02.2019).
6. Carter R., M. McCarthy. (2015). *Cambridge Grammar of English. A Comprehensive Guide. Spoken and Written English Grammar and Usage*. London, 456 p.
7. Bunting D.J. (2013). *Grammar and Beyond*. London, 327 p.
8. Marsh D. ((2016). Content and Language Integrated Learning: The European Dimension. *Actions, Trends and Foresight Potential*. Retrieved December 18. Available at: <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index/html> (accessed: 02.02.2018).
9. Munoz-Luna Rosa. (2014). From drills to CLIL: the paradigmatic and methodological evolution towards the integration of content and foreign language. *Issues in Teachers' Professional Development*. 16.1, April. P. 16. Available at: http://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_serial&pid=1657-0790&nrm=iso (accessed: 13.02.2018).